

УДК 336.22.021

JEL Classification: H22, H23, H60

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2024-4.96.08>

Тетяна Дмитренко, к.е.н., ст. дослідник,
<https://orcid.org/0000-0002-2632-2986>
ДННУ «Академія фінансового управління»,
м. Київ

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОПОДАТКУВАННЯ ЇХ ОБОРОТУ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. У відповідь на актуальну потребу держав у впровадженні ефективних заходів для запобігання злочинному та терористичному використанню віртуальних активів законодавчі органи зіткнулися з необхідністю розробки правових підходів до регулювання цього сектора. Це включає оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами, аналіз сучасного стану законодавства та визначення перспектив його розвитку з метою створення гармонійної та комплексної системи регулювання.

Для подолання глобальних викликів органам влади необхідно вирішити питання обміну інформацією між державними наглядовими органами щодо діяльності ринку віртуальних активів, а також його взаємодії з іншими економічними секторами, фіскальним регулюванням і системою протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму. Останній аспект є ключовим елементом міжнародних стандартів регулювання криптоіндустрії.

Мета статті – дослідити європейські стандарти наглядової діяльності за ринком віртуальних активів, підходи до оподаткування операцій з віртуальними активами відповідно до їхньої сутності та надати пропозиції щодо відповідного національного законодавства й шляхів його адаптації до законодавства ЄС.

Методологія. Використано загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу, синтезу, групування, опису, порівняння, класифікації, прогнозування та теоретичного узагальнення.

Результати дослідження свідчать, що аналіз європейського й національного законодавства щодо обігу віртуальних активів і діяльності на крипторинку підтверджує суттєве випередження його технологічного розвитку порівняно з правовим регулюванням. Тому доцільно зосередити основні ресурси на запобіганні загрозам, пов'язаним із використанням віртуальних активів у злочинній діяльності, зокрема на ухиленні від оподаткування та розмиванні податкової бази. Окрему увагу слід приділити протидії легалізації кримінальних доходів і фінансуванню тероризму, оскільки ці процеси створюють серйозні

виклики для економічної безпеки держав, які сприяють розширенню тіньового сектору, скороченню бюджетних надходжень, появі шахрайських схем і зниженню інвестиційної привабливості економіки. Крім того, збільшення державних витрат на боротьбу з фінансово-економічними злочинами вимагає розробки більш ефективних механізмів регулювання та контролю.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження передбачають дослідження методології оподаткування операцій з віртуальними активами для стратегічного планування розвитку національного ринку віртуальних активів і розробку моделей управління ризиками, які враховують посилення економічної безпеки й інвестиційного потенціалу України.

Ключові слова: криптовалюта, оподаткування обороту віртуальних активів, протидія відмиванню злочинних доходів.

Кількість джерел: 29; кількість рисунків: 1.

Tetiana Dmytrenko, Candidate of Economic Sciences,
Senior Reasecher,
<https://orcid.org/0000-0002-2632-2986>
SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv

DEFINITION OF THE ESSENCE OF VIRTUAL ASSETS AS A FACTOR FOR THE FORMING METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE TAXATION OF THEIR TURNOVER

Summary

This article is dedicated to the necessity of implementing effective measures to prevent the criminal and terrorist use of virtual assets, as well as to the development of legal approaches by legislative authorities for regulating the virtual asset market. This includes taxation of income from virtual asset transactions, an analysis of the current state of legislation, and the identification of prospects for its development to establish a harmonious and comprehensive regulatory system.

To address global challenges, authorities must resolve issues related to information exchange between state supervisory bodies regarding the activities of the virtual asset market, its interaction with other economic sectors, fiscal regulation, and the anti-money laundering and counter-terrorist financing (AML/CTF) system. The latter aspect is a key component of international standards for regulating the crypto industry.

The article provides recommendations on general practices and national peculiarities in shaping virtual asset taxation regimes. Overall, tax regulation of virtual asset circulation, both in developed countries and in Ukraine, can help reduce speculative pressure on the crypto market and decrease exchange rate volatility. A well-balanced tax policy can create favorable conditions for the development of non-speculative virtual currency transactions within national jurisdictions and at the international level.

The article substantiates that taxing activities related to virtual assets can serve as an effective tool in combating their use in criminal schemes and money laundering processes. The introduction of tax regulation for virtual asset transactions will not only strengthen the financial security of the state but also lay the foundation for the stable development of the digital economy.

Keywords: cryptocurrency, taxation of virtual asset turnover, combating money laundering.

Number of sources – 29, number of drawings – 1.

Постановка проблеми полягає в необхідності розробки ефективних підходів до оподаткування операцій з віртуальними активами з метою мінімізації ризиків ухилення від сплати податків і розмивання податкової бази постачальниками відповідних послуг. Для цього важливо не лише визначити сутність віртуальних активів, а й провести аналіз чинного законодавства щодо обігу фінансових інструментів, які за своєю природою відповідають окремим класам віртуальних активів, а також діяльності фінансових установ.

Особливі складнощі становлять віртуальні активи, які не мають аналогів серед існуючих фінансових інструментів, оскільки вони потребують розробки спеціальної методології оподаткування. Окрім того, з огляду на набуття з 23 червня 2022 року Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу, виникає необхідність адаптації національного законодавства, зокрема у сфері державного регулювання, до європейських стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Базою для наукового аналізу підходів до оподаткування віртуальних активів стали роботи таких науковців, як С. Брейквіл, Б. Перера, А. Снієрс, Р. Хьюбен [4-6]. Їхні дослідження присвячені огляду й обґрунтуванню вибору податкового регулювання віртуальних активів в європейському законодавстві за сутністю цих активів.

Проблематикою легалізації ринку віртуальних активів в Україні, зокрема розробки фіскальної політики щодо обороту криптоактивів, займались також й українські науковці: В. І. Міщенко, С. В. Науменкова, С. В. Міщенко, В. Г. Швець, Т. В. Яцик, О. О. Любіч, Т. Л. Дмитренко, Р. А. Майданик,

Н. І. Майданик, Н. Р. Попова, А. А. Кудь, А. С. Сліпченко, С. О. Сліпченко, О. А. Баранов [10-12; 17; 27-29]. Автори обґрунтовують підходи щодо національних стандартів бухгалтерського обліку та їх відповідність міжнародним стандартам фінансової звітності.

Формулювання цілей статті й аргументування актуальності поставленого завдання. Метою статті є дослідження європейських стандартів наглядової діяльності за ринком віртуальних активів, підходи до оподаткування операцій з віртуальними активами відповідно до їхньої сутності для формування і надання пропозицій щодо відповідного національного законодавства й шляхів його адаптації до законодавства ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на широкий спектр цифрових фінансових активів, одну з найбільш значних ролей серед них відіграють віртуальні активи, які можуть виступати як засіб платежу, а також заощадження і об'єкт інвестування.

З функціональної точки зору віртуальні активи – це цифровий вираз вартості, яка може купуватися і продаватися в цифровій формі і функціонувати як засіб обміну, облікова одиниця і/або засіб збереження вартості [1], але не має законного статусу в будь-якій юрисдикції (тобто не є законним засобом платежу в більшості розвинених країн і країн, що розвиваються).

З інституційної точки зору віртуальні активи можна інтерпретувати як цифровий вираз вартості, при цьому вона випускається нетрадиційними емітентами сучасних форм грошей – банками, кредитними інститутами або спеціалізованими емітентами електронних грошей [2]. Водночас віртуальні активи можуть обмежено використовуватися як альтернатива загальновизнаним формам грошей під час розрахунків в електронних мережах.

Зростання інтересу до питань розвитку обігу віртуальних валют спостерігається починаючи з 2015 р. Він продиктований платіжним і інвестиційним потенціалом віртуальних валют як

нового цифрового фінансового активу. Протягом 2016-2017 років біржові курси віртуальних валют неухильно підвищувалися. 7 січня 2018 року був відзначений рекордний обсяг капіталізації ринку криптовалют, що склав 813,87 млрд доларів США. Проте проблеми зі швидкістю трансакцій і зростаючі витрати на майнінг сприяли різкому падінню курсу основних криптовалют у 2018, а наприкінці 2020 знову досягли рекордного обсягу майже 30 000,0 дол. США [3].

Глибока корекція ринку віртуальних валют, внаслідок якої загальна капіталізація криптовалюти з січня по грудень 2018 року скоротилася на 80%, була пов'язана з двома факторами: прогалинами в регулюванні віртуальних валют і технологічною недосконалістю більшості існуючих на ринку рішень.

Аналіз стихійно утворених підходів до оподаткування операцій з віртуальними активами в різних країнах, в умовах різних інтерпретацій і відсутності уніфікованого підходу до оподаткування віртуальних активів як на національному, так і на міжнародному рівнях, викликав безперечний науково-дослідницький інтерес через не тільки введення таких активів в правове поле в рамках сучасної цифрової економіки, але і розробки політики податкового регулювання віртуальних активів в Україні.

Фіскальна політика щодо оподаткування криптоактивів в різних країнах визначається залежно від того, як на законодавчому рівні трактується поняття віртуальних активів. Наприклад, у США криптоактиви розглядаються як власність, у Великій Британії — як капітальний актив, а в Італії — як різновид іноземної валюти.

У багатьох країнах фізичні особи повинні сплачувати податок на приріст капіталу з прибутку, отриманого від операцій із віртуальними активами. Оподаткування застосовується до таких операцій:

- купівля криптоактивів: як правило, придбання криптоактивів за фіатні гроші не обкладається податком;
- продаж криптоактивів за готівку;

- обмін криптоактивів: коли один криптоактив обмінюється на інший;

- оплата товарів і послуг криптоактивами.

Крім того, фізичні особи зобов'язані сплачувати податок на доходи, якщо отримують винагороду у вигляді криптоактивів.

Для розрахунку суми податку віртуальні активи конвертуються у національну валюту за чинним обмінним курсом на момент здійснення операції.

У Європейському Союзі ухвалено регламент щодо ринків криптоактивів (MiCA [4]) і правила податкової прозорості (Директива ЄС DAC8 [5]), які поширюються на криптовалютні біржі. Відповідно до нього, емітенти криптоактивів повинні регулярно звітувати про транзакції, з яких користувачі мають сплачувати податки.

Європейська Директива DAC8 є останнім оновленням Директиви про адміністративну співпрацю у сфері оподаткування (EU Directive 2011/16/EU). Її ухвалення 17 жовтня 2023 р. Європейською радою знаменує значний крок у напрямі посилення податкової прозорості, особливо у сфері криптоактивів. Вона вступила в силу 13 листопада 2023 року.

Директива спрямована на посилення контролю за торгівлею криптоактивами й електронними грошима. За оцінками, це дозволить залучити до бюджету додаткові 2,4 млрд євро податкових надходжень.

DAC8 поширюється на постачальників криптопослуг й операторів крипторинків, включаючи брокерів, біржі, адміністраторів активів, операторів криптовалютних банкоматів і гаманців. Вони повинні реєструватися в одній із країн ЄС і подавати щорічну звітність. Вимога також поширюється на компанії за межами ЄС, якщо вони обслуговують клієнтів, що проживають у Євросоюзі.

Звітність охоплює:

- інформацію про оператора (назва, адреса, податковий номер);

- дані клієнтів з ЄС (ім'я, адреса, держава проживання, ІПН);

– інформацію про криптоактиви (назва, ринкова вартість, суми та кількість операцій).

Під регуляцію підпадають транзакції як внутрішні, так і транскордонні, включаючи обмін і передачу криптоактивів. Усі оператори повинні забезпечити комплексну перевірку своїх клієнтів, щоб визначити, чи підлягають вони звітності. Хоча передбачено мінімізацію адміністративного навантаження, впровадження нових вимог потребуватиме значних витрат, а саме близько 300 млн євро на адаптацію систем і 25 млн євро на підтримку [6].

Директива DAC8 інтегрується з регламентом Регулювання ринків криптоактивів (MiCA), який встановлює додаткові вимоги до авторизації постачальників криптопослуг. Це дозволяє краще узгодити податкові вимоги з нормами регулювання ринку.

Впроваджено автоматичний обмін інформацією про клієнтів між податковими органами країн ЄС. Використовуватиметься єдина комунікаційна мережа на основі XML-схем, які наразі розробляються Єврокомісією.

Також оновлена Директива DAC8 враховує стандарти криптозвітності, розроблені ОЕСР (CARF) [7], що впроваджуються у 48 юрисдикціях з 2027 року, а саме:

- впровадження нових інструментів автоматичної перевірки податкових номерів (TIN);
- можливість використання зібраної інформації для антилегалізаційних і антикорупційних цілей;
- мінімальний термін зберігання даних — 5 років.

Це сприятиме глобальній прозорості у сфері оподаткування криптоактивів. До сфери дії DAC8 належать криптоактиви, що випускаються децентралізовано, стейблкоїни (зокрема e-money tokens), NFT, цифрові валюти й електронні гроші Центробанків.

Директива DAC8 є важливим кроком у посиленні податкової дисципліни в ЄС, особливо у цифровій сфері. Хоча впровадження вимог потребує значних витрат для операторів,

її реалізація сприятиме прозорості, запобіганню ухиленню від податків і гармонізації стандартів у ЄС і на міжнародному рівні.

На сьогодні більшість європейських країн вже запровадили податки на операції з криптоактивами, однак умови оподаткування можуть суттєво відрізнятися залежно від держави.

В Україні ж поки що розмірковують про можливість використання зарубіжного досвіду оподаткування операцій з віртуальними активами за наявності нещодавніх новацій в Цивільному кодексі України (ЦКУ). Треба зазначити, що подібного терміна в зарубіжному законодавстві немає, тому навіть після прийняття змін до ЦКУ продовжуються дискусії правників-цивілістів про виникнення нових правовідносин.

Щодо європейського законодавства, то Директивою (ЄС) 2019/770 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2019 року про певні аспекти контрактів на постачання цифрового контенту і цифрових послуг [8] введені визначення цих термінів, але поняття віртуальних (цифрових) активів серед них відсутнє.

Об'єкти цивільних прав можуть існувати як у матеріальному світі, так і в цифровому середовищі. Це визначає форму таких об'єктів, а також специфіку набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків щодо них. Чи є такі правовідносини унікальними?

Відповідно до нової статті 179-1 Цивільного кодексу України, цифровою річчю визнається благо, яке створюється та існує виключно у цифровому середовищі й має майнову цінність [9].

До цифрових речей віднесені віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, зазначені у частині першій цієї статті. Правовий режим цифрових речей встановлюється законом. Якщо інше не передбачено Цивільним кодексом, законом або не впливає із сутності цифрової речі, до них застосовуються положення цього Кодексу, які регулюють речі.

Встановлено, що поняття віртуального активу, яке є складовою цифрової речі, настільки широке, що охоплює відомі об'єкти цивільного права, зокрема послуги, майнові

права, інформацію, результати інтелектуальної та творчої діяльності, оборотоздатні об'єкти особистих немайнових правовідносин тощо. Головною особливістю віртуальних активів є те, що вони створюються і функціонують за допомогою цифрових технологій та інтернет-ресурсів.

Якщо звернути увагу на запропоноване поняття цифрової речі та її склад, може здатися, що це благо є унікальним і новим для цивільного права. Проте детальний аналіз цього поняття дозволяє дійти висновку, що об'єкт, який пропонується визначати як цифрову річ, не є абсолютно новим для цивільного права [10].

Відповідно до Закону України «Про віртуальні активи», «віртуальний актив — це нематеріальне благо, яке має вартість і виражається у вигляді даних в електронній формі» [2]. Це визначення настільки широке, що охоплює вже відомі об'єкти цивільних прав, такі як послуги, майнові права, інформація, результати інтелектуальної чи творчої діяльності, а також оборотоздатні об'єкти немайнових правовідносин. Усі вони є нематеріальними благами, які мають майнову цінність і можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті.

Особливістю віртуальних активів є те, що вони створюються і використовуються за допомогою інтернет-технологій, телекомунікацій або інтернет-ресурсів. Однак такі об'єкти, як послуги чи результати творчої діяльності, також можуть бути виражені через сукупність електронних даних, наприклад, інформацію про послугу чи її майнову вартість.

Юридична література зазначає, що поняття «віртуальні активи» може охоплювати й бездокументарні цінні папери або електронні гроші, які існують виключно у цифровій чи безготівковій формі [11]. Ці об'єкти (бездокументарні цінні папери чи безготівкові гроші) давно відомі цивільному праву, а їхня цифрова форма не створює суттєвих новацій.

Таким чином, віртуальні активи як складова цифрових речей охоплюють не нові, а вже давно відомі об'єкти цивільного права, які отримують додаткову назву, а не замінюють існуючі терміни. При цьому термін «актив» має

економічне походження і використовується у бухгалтерському обліку, тоді як у цивільному праві існують чіткі поняття «майно», «речі» та «майнові права». Отже, запровадження терміну «актив» у цивільне право здається зайвим, враховуючи вже усталені спеціальні терміни [12].

Враховуючи, що цифрова річ має майнову цінність за Цивільним кодексом України, процитуємо відповідну статтю 139 ЦКУ: «Майном у цьому Кодексі визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів» [13]. Варто розглянути віднесення криптоактивів до нематеріальних активів для бухгалтерського і податкового обліку.

Поняття нематеріального активу визначено у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» (надалі – П(с)БО8): «Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований» [14].

Тобто, щоб вважатися немонетарним активом, криптовалюти мають відповідати таким ознакам:

- бути немонетарним активом;
- не мати матеріальної форми;
- можуть бути ідентифіковані.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (П(С)БО 1), активи – це ресурси, контрольовані підприємством унаслідок минулих подій, використання яких, як очікується, забезпечить економічні вигоди в майбутньому. Таким чином, криптовалюти відповідають визначенню активів.

Згідно з П(С)БО 8, немонетарними активами є всі активи, окрім грошових коштів, їх еквівалентів і дебіторської заборгованості у фіксованій сумі. Оскільки криптовалюти не є грошовими коштами чи їх еквівалентами (через значні

коливання вартості), вони підпадають під категорію немонетарних активів.

«Еквіваленти грошових коштів – це короткострокові, високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у відомі суми грошових коштів і яким притаманний незначний ризик зміни вартості» (Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 7) [14]. Через значні коливання вартості криптоактиви не можуть бути класифіковані як еквіваленти грошових коштів. Таким чином, криптоактиви відповідають критеріям немонетарного активу.

Оскільки криптоактиви існують у формі записів у реєстрах, вони не мають матеріальної форми, але їх можливо ідентифікувати. Згідно з МСБО 38, «актив є ідентифікованим, якщо він:

а) може бути відокремлений, тобто його можна відокремити або відділити від суб'єкта господарювання і продати, передати, ліцензувати, здати в оренду або обміняти індивідуально або разом з пов'язаним з ним контрактом, ідентифікованим активом чи зобов'язанням, незалежно від того, чи має суб'єкт господарювання намір зробити це, або

б) виникає внаслідок договірних або інших юридичних прав, незалежно від того, чи можуть вони бути передані або відокремлені від суб'єкта господарювання або ж від інших прав та зобов'язань» [14].

Криптоактиви відповідають критеріям, визначеним для ідентифікованих активів. Зазначимо, що облік нематеріальних активів у бухгалтерії здійснюється за такими групами: права користування природними ресурсами, права користування майном, права на комерційні позначення, права на об'єкти промислової власності, авторське право і суміжні права, а також інші нематеріальні активи. Для цілей бухгалтерського обліку доцільно відносити криптоактиви до категорії «інших нематеріальних активів».

Таким чином, згідно з господарським законодавством, криптоактиви класифікуються як нематеріальні активи, а отже,

є майном. При цьому для бухгалтерського обліку вони належать до групи «інші нематеріальні активи».

У межах податкового законодавства класифікація криптоактивів зазвичай здійснюється з урахуванням їх віднесення до категорій коштів, інвестиційних активів або товарів.

Згідно з пп. 14.1.93 та п. 14.1 ст. 14 ПКУ, «кошти – гривня або іноземна валюта» [15]. Вище ми детально описали, чому криптоактиви не можуть бути віднесені до коштів.

Відповідно до пп. а) пп. 170.2.7 п 170.2 ст. 170 ПКУ, інвестиційний актив – «пакет цінних паперів, деривативів чи корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах, випущені одним емітентом» [15].

У своєму первісному вигляді криптоактиви не відповідають зазначеному визначенню, а отже, не можуть бути класифіковані як інвестиційні активи. Водночас у межах ICO вони можуть набувати нових характеристик, що буде розглянуто далі детальніше.

Згідно з пп. 14.1.244 п. 14.1 ст. 14 ПКУ, «товари – матеріальні та нематеріальні активи, у тому числі земельні ділянки, земельні частки (паї), а також цінні папери та деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення» [15].

Як зазначено раніше, криптоактиви класифікуються як нематеріальні активи. Отже, для податкового законодавства криптовалюти розглядаються як товари.

Таким чином, відповідно до цивільного та господарського законодавства криптоактиви визнаються майном, а для податкового законодавства – товарами (нематеріальними активами). На криптоактиви поширюється право власності, вони можуть бути вільно відчужені або передані від однієї особи до іншої.

Для визначення діяльності, пов'язаної з криптоактивами, необхідно встановити, до якої категорії вони належать.

Згідно з Національним класифікатором України (КВЕД):

1. «Товари – це матеріальні об'єкти, на які є попит та щодо яких можна встановити права власності».

2. «Послуги – це результат економічної діяльності, відносно якого не можна встановити права власності» [16].

Як зазначено раніше, криптоактиви є об'єктами права власності, тому їх не можна класифікувати як послуги. Водночас віднесенню криптоактивів до категорії товарів перешкоджає визначення їх як нематеріальних об'єктів.

Згідно з Методологічними основами та поясненнями до позицій Класифікації видів економічної діяльності, які затверджені наказом Державного комітету статистики України від 23.12.2011 №396 (далі – Наказ №396), в описі КВЕД 47.91 «Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет» зазначено, що «Товар, який купується, може бути або безпосередньо завантажений з інтернет-сайту, або доставлений покупцеві».

Наказ №396 допускає можливість завантаження товару з інтернет-сайту і це свідчить про те, що товар може мати нематеріальну природу. Таким чином, виявляється розбіжність між визначенням поняття товару та його описом (правова колізія) [16]. Врахування можливості завантаження товару через інтернет дозволяє віднести нематеріальні об'єкти до категорії товарів. З огляду на це, криптоактиви можуть вважатися товарами для цілей КВЕД.

На думку експертів, блокчейн буде застосовуватися в найрізноманітніших сферах, таких як: грошові перекази, мікроплатежі, розумні контракти (або смарт-контракти), ідентифікація фізичних об'єктів і активів, державне управління, оборона і безпека, міжнародна діяльність тощо. Загалом передбачається, що в майбутньому технології блокчейн можуть стати драйвером радикальних змін у широкому спектрі галузей, бізнес-моделей, соціальних і операційних процесів. Тестування та впровадження технологій блокчейн розпочали в багатьох країнах і великих корпораціях [17, с. 65].

Відповідно до чинного законодавства України, криптоактиви класифікуються як майно згідно з цивільним законодавством, а як товар (нематеріальний актив) – згідно з

податковим. На криптоактиви може виникати право власності, що дозволяє їх вільне відчуження або передачу від однієї особи до іншої.

При створенні криптоактивів у особи автоматично виникає право власності на них. Це стосується також інших бізнес-процесів, пов'язаних із набуттям права власності на криптоактиви, таких як майнінг, купівля-продаж або бартер. Відповідно, виникає питання про необхідність декларування чи відображення таких активів у балансі.

За Законом України «Про запобігання корупції», суб'єкти декларування (державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування тощо) зобов'язані подавати декларацію, в якій, відповідно до ст. 46, мають зазначатися відомості про нематеріальні активи [18]. У декларації слід вказати вид, характеристики таких активів, їхню вартість на момент виникнення права власності та дату набуття права.

Як було зазначено вище, криптоактиви відповідають визначенню нематеріальних активів згідно зі стандартами бухгалтерського обліку.

Закон України «Про запобігання корупції» хоча і не дає окремого визначення терміна «нематеріальний актив», проте з 2019 року криптоактиви включені до переліку активів, які підлягають декларуванню, аналогічно до інших антикорупційних законодавчих актів. Отже, суб'єкти декларування зобов'язані вказувати у своїх деклараціях наявні криптоактиви.

Як зазначено раніше, криптоактиви належать до нематеріальних активів. Відповідно до п. 7 П(с)БО 8, нематеріальний актив, створений внаслідок розробки, підлягає відображенню у балансі за умови, що підприємство:

- 1) має намір, технічну можливість і ресурси для приведення нематеріального активу до стану, придатного для реалізації або використання;
- 2) може отримати майбутні економічні вигоди від його реалізації чи використання;

3) має достовірну інформацію для визначення витрат, пов'язаних із його розробкою [14].

Таким чином, обов'язок відображення в балансі створених («емітованих») підприємством криптоактивів виникає лише за умови одночасного виконання всіх трьох критеріїв.

Окремо слід розглянути правила обліку придбаних або отриманих криптоактивів (на відміну від тих, що були створені власноруч). Згідно з п. 7 П(с)БО 8, нематеріальний актив (зокрема криптоактив) відображається в балансі, якщо:

- існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигод від його використання;
- його вартість може бути достовірно визначена [14].

Отже, криптоактиви, отримані шляхом придбання чи іншого способу (крім власного видобування), підлягає відображенню в балансі, якщо відповідають зазначеним двом умовам. Таким чином, в обліку і звітності суб'єктів господарювання щодо криптоактивів застосовуються вимоги, встановлені для нематеріальних активів.

Відносини, що виникають на ринку віртуальних активів за участі суб'єктів господарювання, відповідають визначенню електронної комерції згідно із Законом України «Про електронну комерцію» (далі – Закон про електронну комерцію) [19]. Продаж криптоактивів суб'єктами господарювання вважається електронною торгівлею, яка регулюється цим Законом. Уже сотні фізичних осіб в Україні задекларували свої криптоактиви відповідно до встановлених вимог.

Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону про електронну комерцію, електронна торгівля визначається як господарська діяльність у сфері дистанційного продажу товарів шляхом укладання електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем.

Стаття 7 цього Закону встановлює перелік інформації, яку продавець товарів чи постачальник послуг у сфері електронної комерції зобов'язаний надавати:

- повне найменування юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи-підприємця;

- місцезнаходження юридичної особи або місце реєстрації й проживання фізичної особи-підприємця;
- адресу електронної пошти;
- ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер платника податків для фізичної особи-підприємця тощо.

Ці вимоги поширюються також на криптовалютні біржі, обмінні пункти й інших учасників ринку віртуальних активів.

Права й обов'язки споживачів у сфері електронної комерції регулюються Законом України «Про захист прав споживачів», як це визначено у ст. 8 Закону про електронну комерцію. Одне з ключових питань для ринку криптоактивів стосується права споживача на обмін товару належної якості або розірвання договору купівлі-продажу. У разі розірвання договору розрахунок із покупцем проводиться, виходячи з вартості товару на момент його придбання.

На волатильному ринку криптоактивів така можливість може створити ситуацію, коли покупці отримають односторонню перевагу, а господарська діяльність продавців стане неможливою. Однак Постанова КМУ від 19.03.1994 №172, яка затверджує перелік товарів, що не підлягають обміну (поверненню), не містить згадки про криптоактиви.

Відповідно до ч. 5 ст. 13 Закону України «Про захист прав споживачів», споживач не має права розірвати договір, укладений на відстані, якщо:

- 1) послугу або товар було поставлено електронними засобами зв'язку за згодою споживача до закінчення строку розірвання договору, про що споживача повідомлено;

- 2) ціна товару чи послуги залежить від котирувань на фінансовому ринку, що перебувають поза контролем продавця [20].

Оскільки криптоактиви постачаються миттєво й електронними засобами зв'язку, споживач не може вимагати розірвання договору купівлі криптоактивів. Понад те, ціна криптоактивів визначається відкритим ринком, і це не завжди нагадує фінансовий ринок у прямому сенсі, тому продавець не контролює ціну.

Це питання підкреслює важливість впровадження європейського Регламенту MiCA в національне законодавство. Однією з ключових цілей цього документа є захист прав споживачів та інвесторів, а також запобігання шахрайству на ринку криптоактивів.

Криптоактиви можуть бути отримані особою як через перехід права власності від іншої особи, так і шляхом майнінгу. Загалом можна виділити три основні типи бізнес-процесів, що приводять до набуття криптоактивів (рис. 1):

- 1) майнінг (видобуток);
- 2) купівля-продаж (обмін на гроші);
- 3) бартер (обмін на товари або послуги).

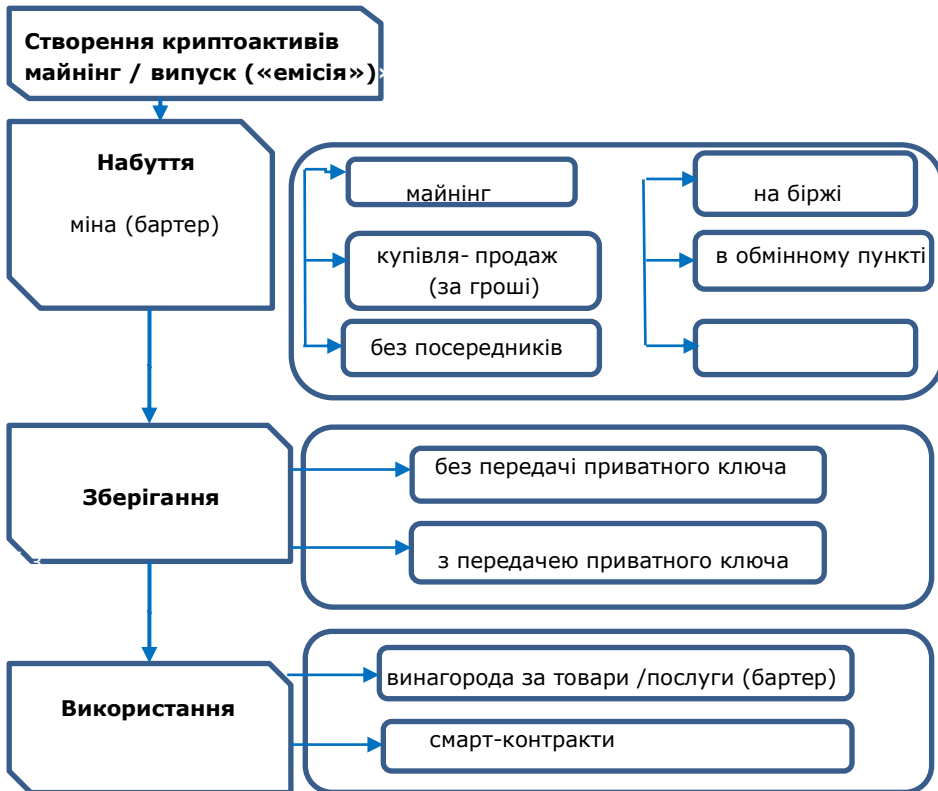

Рис. 1. Визначення переліку етапів, з яких складається діяльність суб'єктів господарювання на ринку криптовалют*

*Джерело: розробка автора за матеріалами [21].

Повертаючись до ризиків використання віртуальних активів в злочинній діяльності європейські органи державного регулювання насамперед піднімають питання обміну інформацією щодо оподаткування, як ми вже зазначали про це в оновленій Директиві 2011/16/EU, також відомої як DAC8.

На відміну від традиційних фінансових транзакцій, податкові органи наразі усвідомлюють, що їм бракує інформації для моніторингу доходів від криптоактивів, особливо в контексті транзакцій, які проводяться через кордони.

Оскільки на оборот віртуальних активів можуть накладатися податки, існує прогалина між декларованими сумами та тими, що мали б бути сплачені. Для вирішення цієї проблеми ОЕСР розробила «Рамкову звітність про криптоактиви (CARF)» [7], яка супроводжується поправками до стандарту CRS (Common Reporting Standard) [22].

CARF визначає, як звітувати про транзакції з криптоактивами, а також сприяє дотриманню правил боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму (ПБК/ФТ). Завдяки підтримці з боку багатьох країн CARF забезпечить підвищення прозорості криптоактивів через автоматичний обмін інформацією на щорічній основі, аналогічно до стандартів CRS і FATCA [23].

Основна відмінність у тому, що ця рамкова звітність стосується транзакцій з віртуальними активами серед юрисдикцій, чиї податкові резиденти займаються такими операціями.

Для установ, які звикли звітувати про баланси рахунків на кінець року, звітність буде розширена з урахуванням вимог CARF. Для компаній, що працюють виключно з криптоактивами, це буде перший досвід у сфері звітності CRS. Поправки охоплюють електронні гроші, віртуальні активи, цифрові валюти центральних банків (CBDC) і збільшують обсяг інформації щодо клієнтів, що підлягає звітності. Також вони гарантують охоплення непрямих інвестицій у криптоактиви через деривативи.

CARF набуде чинності 1 січня 2026 року. ППВА повинні будуть збирати інформацію про клієнтів із цієї дати, а перші

звіти за 2026 рік мають бути подані до 31 травня 2027 року. Зміни до CRS також почнуть діяти з 1 січня 2026 року з аналогічними строками звітності. Уряди продовжуватимуть співпрацювати із зацікавленими сторонами для розробки відповідних систем, процесів і роз'яснювальної документації.

В оновленому від 18 жовтня 2024 р. меморандумі з МВФ за результатом п'ятого перегляду програми Extended Fund Facility (EFF) наголошено на розробку комплексного пакету заходів на післявоєнний період для реформування оподаткування та визначення принципів оподаткування віртуальних активів, узгоджених із правилами ЄС, зокрема щодо обміну інформацією та ініціатив Глобального форуму ОЕСР. Робота в кількох із цих напрямків уже почалася та підтримуватиметься технічною допомогою МВФ та інших партнерів з розвитку.

Планується розробка законодавчих поправок, спрямованих на встановлення вимог до звітності для операторів цифрових платформ і забезпечення міжнародного обміну даними відповідно до Директиви ЄС і модельних правил звітності ОЕСР [24].

Ці заходи дозволять Державній податковій службі (ДПС) отримувати інформацію від операторів цифрових платформ і міжнародних органів щодо доходів фізичних осіб, які не реєструються як ФОП або користуються спрощеною системою оподаткування. Впровадження таких інструментів забезпечить ефективний контроль за своєчасністю, достовірністю та повнотою декларування доходів, а також сприятиме значному розширенню податкової бази за рахунок оподаткування доходів, які наразі залишаються поза увагою.

Як зазначено в документі, відповідні законодавчі пропозиції планується подати до парламенту до кінця квітня 2025 року (пропонований структурний контрольний показник). Цей крок сприятиме мобілізації податкових надходжень, гармонізації українського податкового законодавства з нормами ЄС та стандартами ОЕСР, а також стане основою для реформування системи ДПС шляхом запровадження сучасних цифрових інструментів контролю.

Крім того, буде розроблено законодавчі поправки, спрямовані на імплементацію правил запобігання ухиленням від сплати податків. Вони враховуватимуть вимоги Директиви ЄС щодо боротьби з ухиленням від сплати податків (EU ATAD) [25] та найкращі міжнародні практики, забезпечуючи захист податкової бази від ерозії та переміщення прибутку.

Оподаткування віртуальних валют здійснюється поза явною залежністю від підходів до законності відповідних фінансових активів в грошово-кредитній сфері, а також трактування самих віртуальних валют і операцій з їх використанням, які розрізняються. При цьому податкова сфера нерідко спирається на усталені погляди на віртуальні активи (наприклад, у Великобританії і Німеччині), проте не обов'язково є похідною від них (Японія).

У більшості країн пряме оподаткування результатів угод з віртуальними валютами здійснюється за загальними для різних видів доходів правилами, як це має місце в США і Великобританії. Спеціальні умови справляння податків, що застосовуються виключно до доходів від віртуальних валют (що характерно, наприклад, для доходів за цінними паперами), рідкісні.

У всіх розглянутих країнах доходи, пов'язані з віртуальними валютами, обкладаються податками на прибуток в корпоративній сфері, і тяжкість оподаткування обумовлюється національними умовами оподаткування прибутку підприємств: найбільша ставка (до 34%) встановлена в Японії, найменша (0%) – в Сінгапурі (відсутність податку на приріст капіталу, що робить цю країну найпривабливішою для діяльності в сфері віртуальних валют). Трактують віртуальних активів для цілей справляння податку на доходи (прибуток) бізнесу схожі в США, Великобританії і Сінгапурі - вони виступають як актив (майно); в Японії і Німеччині порядок оподаткування збігається з оподаткуванням валютних доходів [26].

Щодо податку на доходи фізичних осіб, то він не стягується з доходів, пов'язаних з віртуальними валютами, тільки в

Сінгапурі. В інших проаналізованих країнах ключові відмінності торкаються наступних питань:

1) чи виникають оподатковувані доходи за результатами майнінгу віртуальних валют (як в США) або тільки після реалізації «добутої» валюти (як в Японії та Німеччині);

2) розрізняються податкові наслідки використання віртуальних валют для особистого споживання або з інвестиційними цілями;

3) чи справляється національний прибутковий податок, на яких умовах і за якими ставками. Відносно оподаткування реалізованого доходу після довгострокового (більше одного року) володіння віртуальними валютами умови в США і Великобританії дуже схожі.

Податкові ставки на доходи від операцій з віртуальними активами зазвичай становлять від 10% до 20%, хоча прогресія залежить від розміру доходу. У Німеччині така ставка застосовується до прибутку від приросту вартості віртуальних активів, якщо активи перебували у власності менше одного року. Якщо ж термін володіння перевищує один рік, ставка знижується до 0%. У контрасті з цим в Японії оподаткування доходів фізичних осіб від віртуальних активів здійснюється за прогресивною шкалою від 15% до 55%, що значно перевищує аналогічні ставки в інших країнах. Це вказує на те, що податкові ставки щодо доходів від віртуальних активів відрізняються від тих, що застосовуються в інших сферах податкового та фінансового регулювання [26].

Щодо непрямого оподаткування, спостерігається більш уніфікований підхід. Лише у Сінгапурі (за винятком США) операції з віртуальними активами прирівнюються до операцій із товарами та послугами. Звільнення від податку на додану вартість (ПДВ) або податку з продажів не завжди пов'язане з класифікацією віртуальних активів як валюти. У багатьох країнах операції з віртуальними активами звільнені від ПДВ незалежно від їхнього офіційного статусу як платіжного засобу.

Легалізація крипторинку та впровадження фіскальної політики щодо оподаткування віртуальних активів є критично важливими кроками для забезпечення стабільності фінансової системи та боротьби з незаконними фінансовими практиками. Регулювання діяльності ринку віртуальних активів дозволяє знизити спекулятивний тиск, зменшити ризики для економічної безпеки держави й створити прозорі умови для розвитку інноваційних фінансових технологій.

Запровадження ефективного механізму оподаткування віртуальних активів дозволяє забезпечити справедливую сплату податків і зменшити можливості для ухилення від оподаткування і розмивання податкової бази. Це, у свою чергу, сприяє зростанню державних надходжень і розвитку легального бізнесу, підвищуючи конкурентоспроможність економіки.

Інформаційний обмін даними між державами та фіскальними органами відіграє важливу роль у виявленні підозрілих транзакцій і забезпеченні ефективного контролю за фінансовими потоками, особливо в контексті боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Гармонізація податкових норм і обмін інформацією дозволяють створити більш ефективну міжнародну систему для протидії фінансовим злочинам, що підвищує прозорість і стабільність глобальної фінансової системи.

Таким чином, легалізація ринку віртуальних активів, розробка чіткої податкової політики та забезпечення міжнародного інформаційного обміну є необхідними для створення надійної та стабільної економічної структури, яка підтримує фінансову безпеку та боротьбу з економічними злочинами.

Висновки. Результати дослідження дають змогу зробити висновки щодо загальної практики та національних особливостей формування податкових режимів стосовно віртуальних валют у розглянутих країнах.

Загалом, податкове регулювання обігу віртуальних активів, як у розвинених державах, так і в Україні, може сприяти зниженню спекулятивного тиску на крипторинки і зменшенню волатильності курсів. Виважена податкова політика здатна

створити сприятливі умови для розвитку неспекулятивних операцій із віртуальними валютами як у межах окремих національних юрисдикцій, так і на міжнародному рівні.

Оподаткування діяльності, пов'язаної з віртуальними активами, може стати дієвим інструментом у боротьбі з їх використанням у злочинних схемах та процесах відмивання коштів. Вимога декларування доходів від операцій із віртуальними активами підвищує рівень прозорості та створює операційний слід, що сприяє виявленню підозрілих транзакцій.

Офіційне податкове регулювання зменшує стимули для функціонування у «сірій зоні» та заохочує бізнес до роботи в легальному правовому полі. Регулярний податковий контроль обмежує можливості приховування доходів і ухилення від сплати податків. Водночас гармонізація податкових норм щодо віртуальних активів сприяє міжнародному обміну інформацією, що є важливим кроком у боротьбі з транскордонними фінансовими злочинами.

Запровадження податкового регулювання операцій із віртуальними активами не лише зміцнить фінансову безпеку держави, а й створить передумови для стабільного розвитку цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 №361-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
2. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
3. Today's Cryptocurrency Prices by Market Cap. *CoinMarketCap*. URL: <https://coinmarketcap.com/>
4. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937(Text with EEA relevance). European Union. *EUR-Lex*. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1114&pk_campaign=todays_OJ&pk_source=EURL EX&pk_medium=TW&pk_keyword=Crypto%20assets&pk_content=Regulation&pk_cid=EURLEX_todaysOJ
5. Council Directive 2011/16/EU of 15 February 2011 on administrative cooperation in the field of taxation and repealing Directive 77/799/EEC. The European Commission. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/16/oj>
6. EU adopts Directive introducing tax transparency rules for crypto assets (DAC8). *Ernst & Young LLP*. URL: <https://taxnews.ey.com/news/2023-1765-eu-adopts-directive->

introducing-tax-transparency-rules-for-crypto-assets-
dac8?uAlertID=Sd%2FG8rua1oj6%2FI58EZ2AiA%3D%3D

7. Crypto-Asset Reporting Framework and amended Common Reporting Standard: OECD releases IT format for transmitting information and issues interpretative guidance. *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/en/about/news/announcements/2024/10/crypto-asset-reporting-framework-and-amended-common-reporting-standard-oecd-releases-it-format-for-transmitting-information-and-issues-interpretative-guidance.html>

8. On certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services. Directive (EU) 2019/770 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019. The European Commission. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32019L0770>

9. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав : Закон України від 10.08.2023 № 3320-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20>

10. Майданик Р. А., Майданик Н. І., Попова Н. Р. Цифрові речі. Право України на шляху до широкого розуміння речі. *Scientia*. 2022. Vol. 1. Рр. 84–88.

11. Кудь А. А. Феномен віртуальних активів: економіко-правовий аспект. *International Journal of Education and Science*. 2020. Vol. 3. No. 3. Рр. 30–42. DOI: <https://doi.org/10.26697/ijes.2020.3.3>.

12. Сліпченко А. С., Сліпченко С. О. Цифрова річ як «новий» об'єкт «нових» цивільних правовідносин. *Право і безпека*. 2023. № 4 (91). С. 68–81. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.4.06>.

13. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

14. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ від 07.02.2013 № 73 Міністерства фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

15. Податковий кодекс України : Наказ від 28.03.2021 № 2755-VI. ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

16. Назва видів економічної діяльності та пояснення до них. *Держстат України*. URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/63/KVED10_63_11.html

17. Баранов О. А. Інтернет речей (IoT) і блокчейн. *Інформація і право*. 2018. №1(24). С. 59–61. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/8_7.pdf.

18. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 №1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

19. Про електронну комерцію : Закон України від 03.04.2015 № 957. ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>

20. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>

21. Регулювання ринку криптовалют. Зелена книга Офісу ефективного регулювання BRDO. URL: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2024/06/ZK-Regulyuvannya-rynku-kryptovalyut.pdf>

22. CRS (Загальний стандарт звітності). МФУ. URL: <https://mof.gov.ua/uk/crs-578>

23. FATCA. МФУ. URL: <https://mof.gov.ua/uk/fatca-442>

24. Ukraine: Fifth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility, Requests for Waivers of Applicability of Performance Criteria, Modification of Performance Criterion, Rephasing of Access, and Financing Assurances Review-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. IMF. DOI: <https://doi.org/10.5089/9798400290534.002>

25. Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 laying down rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market. The

European Commission. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex%3A32016L1164>

26. Податки на криптовалютні доходи. *ManiMama*. URL: <https://manimama.eu/uk/podatki-na-kriptovalyutni-dohodi/>

27. Yatsyk, T., & Shvets, V. (2020). Cryptoassets as an emerging class of digital assets in the financial accounting. *Economic Annals-XXI*, no. 183(5-6), pp. 106-115. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V183-10>

28. Mishchenko, V., Naumenkova, S.V., Mishchenko S.V. *Фінанси України*. 2021. № 2. С. 26-48.

29. Дмитренко Т. Л., Любіч О. О. Упровадження міжнародних стандартів регулювання ринку віртуальних активів в Україні. *Фінанси України*. 2020. № 9. С. 65-79. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2020.09.065>

Reference:

1. On prevention and counteraction to the legalization (laundering) of proceeds from crime, financing of terrorism and financing of the proliferation of weapons of mass destruction, Law of Ukraine dated 06.12.2019 No. 361-IX. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (in Ukr.).

2. On virtual assets, Law of Ukraine dated 17.02.2022 No. 2074-IX. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (in Ukr.).

3. Today's Cryptocurrency Prices by Market Cap. *CoinMarketCap*. Available at: <https://coinmarketcap.com/>

4. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937 (Text with EEA relevance). European Union. *EUR-Lex*. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1114&pk_campaign=todays_OJ&pk_source=EURL EX&pk_medium=TW&pk_keyword=Crypto%20assets&pk_content=Regulation&pk_cid=EURLEX_todaysOJ

5. Council Directive 2011/16/EU of 15 February 2011 on administrative cooperation in the field of taxation and repealing Directive 77/799/EEC. The European Commission. *EUR-Lex*. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/16/oj>

6. EU adopts Directive introducing tax transparency rules for crypto assets (DAC8). *Ernst & Young LLP*. Available at: <https://taxnews.ey.com/news/2023-1765-eu-adopts-directive-introducing-tax-transparency-rules-for-crypto-assets-dac8?uAlertID=Sd%2FG8rua1oj6%2FI58EZ2AiA%3D%3D>

7. Crypto-Asset Reporting Framework and amended Common Reporting Standard: OECD releases IT format for transmitting information and issues interpretative guidance. *OECD*. Available at: <https://www.oecd.org/en/about/news/announcements/2024/10/crypto-asset-reporting-framework-and-amended-common-reporting-standard-oecd-releases-it-format-for-transmitting-information-and-issues-interpretative-guidance.html>

8. On certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services. Directive (EU) 2019/770 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019. The European Commission. *EUR-Lex*. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32019L0770>

9. On Amendments to the Civil Code of Ukraine to Expand the Scope of Civil Rights, Law of Ukraine No. 3320-IX of August 10, 2023. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20> (in Ukr.).

10. Maidanyk, R.A., Maidanyk, N.I., Popova, N.R. (2022). Digital things. Ukrainian law on the way to a broad understanding of things. *Scientia*, vol. 1, pp. 84–88 (in Ukr.).

11. Kud, A.A. (2020). The phenomenon of virtual assets: economic and legal aspect. *International Journal of Education and Science*, vol. 3(3), pp. 30–42. DOI: <https://doi.org/10.26697/ijes.2020.3.3> (in Ukr.).
12. Slipchenko, A.S., Slipchenko, S.O. (2023). Digital thing as a “new” object of “new” civil legal relations. *Pravo i bezpeka [Law and Security]*, no. 4 (91), pp. 68–81. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.4.06> (in Ukr.).
13. Civil Code of Ukraine dated 16.01.2003 № 435-IV. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (in Ukr.).
14. On approval of the National Accounting Regulation (Standard) 1 “General Requirements for Financial Reporting”, Order No. 73 of the Ministry of Finance of Ukraine dated 07.02.2013. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (in Ukr.).
15. Tax Code of Ukraine, Order of March 28, 2021 No. 2755-VI. *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
Names of types of economic activity and explanations to them. *State Statistics Service of Ukraine*. Available at: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/63/KVED10_63_11.html (in Ukr.).
16. Baranov, O.A. (2018). Internet of Things (IoT) and blockchain. *Informatsiia i pravo [Information and Law]*, no. 1(24), pp. 59–61. Available at: http://ippi.org.ua/sites/default/files/8_7.pdf (in Ukr.).
17. On Prevention of Corruption, Law of Ukraine dated 14.10.2014 № 1700-VII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (in Ukr.).
18. On Electronic Commerce, Law of Ukraine dated 03.04.2015 № 957. *Verkhovna Rada*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (in Ukr.).
19. On Protection of Consumer Rights, Law of Ukraine dated 12.05.1991 № 1023-XII. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (in Ukr.).
20. Regulation of the Cryptocurrency Market. Green Book of the Office of Effective Regulation BRDO. Available at: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2024/06/ZK-Regulyuvannya-rynku-kryptovalyut.pdf> (in Ukr.).
21. CRS (Common Reporting Standard). *MFU*. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/crs-578> (in Ukr.).
22. FATCA. *MFU*. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/fatca-442>
23. Ukraine: Fifth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility, Requests for Waivers of Applicability of Performance Criteria, Modification of Performance Criterion, Rephrasing of Access, and Financing Assurances Review-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. IMF. DOI: <https://doi.org/10.5089/9798400290534.002>
24. Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 laying down rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market. The European Commission. EUR-Lex. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex%3A32016L1164>
25. Taxes on cryptocurrency income. *ManiMama*. Available at: <https://manimama.eu/uk/podatki-na-kriptovalyutni-dohodi/>
26. Yatsyk, T., & Shvets, V. (2020). Cryptoassets as an emerging class of digital assets in the financial accounting. *Economic Annals-XXI*, no. 183(5-6), pp. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V183-10>
27. Mishchenko, V., Naumenkova, S.V., Mishchenko S.V. (2021). Central bank digital currency: the future of institutional changes in the banking sector. *Finansy Ukrainy [Finance of Ukraine]*, no. 2, pp. 26–48.
28. Dmytrenko, T., Lyubych, O. (2020). Implementation of international standards for regulating the virtual asset market in Ukraine. *Finansy Ukrainy [Finance of Ukraine]*, no. 9, pp. 65–79. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2020.09.065> (in Ukr.).